

Aptitudinea muzicală

Nu există popor care să nu cunoască sau să nu fi cunoscut muzica, fie într-o formă simplă, fie într-o formă evoluată, ca efect al unei cultivări sistematice. De la tam-tam-urile primitivelor până la marile creații simfonice, muzica s-a bucurat de o apreciere unanimă, prin caracterul ei înălțător, prin emoțiile intense pe care le declanșează în sufletul omului. Ea este una dintre cele mai răspândite arte, producând răscoliri adânci sau emoții înălțătoare, veselie sau melancolie, nu numai omului aflat pe o treaptă superioară de cultură și civilizație, ci și celui care are de parcurs un drum lung de parcurs până să ajungă la acest stadiu. Omul a cântat întotdeauna, fie în orele de odihnă, fie în cele de muncă, manifestându-și atât stările sufletești de natură afectivă, cât și preocupările, gândurile, ideile. Muzica este un mod specific de reflectare a realității, prin tonus melodic, prin redarea unei structuri și înlanțuirii de sunete ingenios armonizate.

Aptitudinea muzicală este o însușire a personalității care face posibilă efectuarea cu succes a activității muzicale. O persoană cu aptitudine muzicală manifestă interes și înclinație deosebită pentru muzică, fredonează melodii, cântă, învață cu ușurință cântecele auzite, manifestă dorința de a cunoaște cât mai multe date din domeniul muzical. Talentul muzical constă în dezvoltarea aptitudinii muzicale la un nivel superior, caracterizat prin originalitate și capacitate creatoare. Când o persoană reușește să creeze muzică originală, cuceritoare, răscolitoare, exprimând idei, sentimente și dorințe profund umane, suntem în prezența unui evident talent muzical. Unii oameni rămân la stadiul aptitudinii muzicale, pe când alții, depunând o muncă intensă și sistematică, devin talente muzicale, creatori.

Nu orice creație indică însă prezența talentului muzical, ci numai acelea care se disting prin originalitate și profunzime, prin capacitatea de a exprima idei, sentimente, idealuri și năzuințe nobile.

Care sunt indicii aptitudinii muzicale și ai talentului muzical? Și aici trebuie să remarcăm faptul că aptitudinea muzicală este o combinație specifică de însușiri senzoriale, intelectuale, afective și volitive.

Din punct de vedere senzorial este necesară o bună acuitate auditivă, datorită căreia să se poată percepe înălțimea sunetelor, intensitatea lor, ritmul, armonia și timpul. Acuitatea auditivă se caracterizează printr-un prag al sensibilității sonore și al celei diferențiale scăzute, adică prin capacitatea de a percepe cele mai fine și mai diferite sunete. Nu totdeauna o persoană care dispune de un organ auditiv bun dă dovadă de înzestrare muzicală. Într-o clasă, foarte mulți elevi se remarcă printr-un auz foarte fin, capabili de a diferenția sunetele aparatelor de fizică, vocile colegilor etc., fără însă a fi înzestrați muzical. Aceasta înseamnă că numai simpla percepere a sunetelor nu e suficientă, ci este nevoie în plus și de o înțelegere a lor. Se știe că Beethoven la un moment dat a pierdut total auzul, dar aceasta nu l-a împiedicat să compună cele mai frumoase simfonii, din cauză că dispunea de o înaltă înțelegere a sunetelor, a armoniei acestora pe care le auzea în minte, adică în auzul interior. Aproape toți cercetătorii aptitudinii muzicale vorbesc de existența unui auz exterior și a unui auz interior. Prin auzul exterior sunt percepute sunetele și melodiile de afară, iar prin cel interior cele care se elaborează în minte sau cele care ni le reprezentăm. La Beethoven auzul interior era foarte dezvoltat, fapt care a contribuit ca activitatea lui componistică să nu înceteze odată cu apariția surzeniei, ci să se desfășoare în condiții creatoare tot atât de desăvârșite ca în trecut.

Înălțimea unui sunet este determinată de frecvența sau numărul de vibrații pe secundă. Sunetul cu o frecvență mare este înalt, iar cel cu o frecvență scăzută este jos. Pentru o persoană cu aptitudine muzicală este absolut necesară capacitatea de a diferenția sunetele după înălțime, nu numai extremele, care se percep ușor, ci și sunetele foarte apropiate, cu mici diferențe între ele. *Intensitatea* sau tăria unui sunet depinde de amplitudinea undelor sonore. Pentru ca un sunet

să poată fi perceput, trebuie să îndeplinească atât condiții de frecvență, cât și de tărie sau amplitudine. Un sunet perceptibil ca frecvență, dar cu amplitudine scăzută nu produce senzație auditivă. Un bun organ auditiv distinge clar intensitatea sunetelor.

Ritmul muzical este capacitatea "de a trăi activ, motric muzica, de a simți expresivitatea emoțională a ritmului muzical și de a-l reproduce cu exactitate". Orice creație muzicală are un ritm al ei specific, întocmai ca și versurile unei poezii. Cel dotat muzical percepe ușor acest ritm, la început spontan, dar pe măsură ce experiența muzicală se îmbogățește, perceperea se face pe baza unor norme de care trebuie să se țină seama. Perceperea ritmului ușurează substanțial înțelegerea structurii melodice a unei compoziții muzicale. Aproape toți cercetătorii admit ritmul ca o componentă a aptitudinii muzicale.

Armonia este un alt element component al aptitudinii muzicale. O melodie, un acord sunt formate din numeroase sunete între care există o concordanță concomitentă. Perceperea armoniei înseamnă perceperea concomitentă a mai multor sunete dintr-o melodie sau dintr-un acord. Cel înzestrat cu aptitudine muzicală își dă seama cu ușurință și exactitate de elementul dizarmonic apărut într-o unitate melodică, ale cărei componente se îmbină perfect.

Tot așa de importantă este și *perceperea timpului* sau duratei unui sunet melodic. Unele sunte sunt mai scurte, altele mai lungi, unele se surprind în inspirație, altele în expirație. Perceperea duratei sunetelor este o condiție a muzicalității.

Din punct de vedere intelectual este necesară în primul rând o inteligență vie, activă, rapidă. Muzica nu e un mozaic de sunete disparate, ci o structură de sunete legate prin înțeles. Ea exprimă idei, sentimente, dorințe, idealuri, aspirații; cel înzestrat le înțelege, iar pe o treaptă superioară de formare le poate exprima cu profunzime și veridicitate. Inteligența înseamnă prinderea raporturilor dintre lucruri și fenomene, iar în muzică între sunete și idei, sentiment etc.

Memoria, mai ales memoria auditivă, este de asemenea o componentă necesară a aptitudinii muzicale. Execuția după auz a melodiilor este un indiciu al aptitudinii muzicale, care ajută la depistarea timpurie a acesteia. Copiii înzestrați muzical, îndată ce aud o melodie, încep să fredoneze anumite fragmente care i-au impresionat mai puternic, iar după câteva percepări repetate o redau în întregime.

Tot așa de importantă este și memoria vizuală, în special la actorii de operă care își reamintesc locul din partitură, ori asociază melodia cu anumite elemente ale decorului, cu textul etc. Nu se neglijează nici memoria motrică, actorul cântăreț trebuind să-și amintească gesturile, mișcărilor, locul de deplasare pe scenă.

Prin *imaginația creatoare* se elaborează cele mai ingenioase asocieri, muzicianul având posibilitatea de a unifica într-o structură melodică sunete variate cu o mare putere de influențare. Adevăratele talente muzicale se caracterizează printr-o puternică forță creatoare. Trebuie remarcat faptul că talentul muzical nu presupune numai o activitate componistică adică elaborarea de lucrări muzicale (opere, muzică simfonică, muzică ușoară etc.) ci și o interpretare originală. Marii interpreți de muzică sunt mari talente muzicale, deoarece interpretările lor sunt adevărate creații, știind să introducă totdeauna specificul personalității lor, fără a neglija însă partitura. Foarte adesea marii compozitori sunt și mari interpreți, cum a fost cazul lui Haendel, Beethoven, Mozart, Weber, Chopin, Liszt, Musorgski, Enescu etc.

Arta interpretativă se manifestă pe două laturi: cântăreț și dirijor. Cântăreții cu talent deosebit se disting printr-o mare forță emoțională, printr-o profundă înțelegere a ideii cuprinse în opera interpretată.

Din punct de vedere afectiv persoana înzestrată muzical se caracterizează prin *sensibilitate* deosebită, adică prin trăirea puternică, de o mare intensitate a muzicii, simțind nevoia de a percepe și a avea emoții cât mai variate și mai profunde. Talentul muzical dispune în plus de o forță neobișnuită, de influențare, declanșând în sufletele ascultătorilor stări emoționale foarte intense. Sensibilitatea muzicală este însă asociată cu înțelegerea conținutului de idei al

partiturii sau al frazei muzicale, muzica fiind o modalitate superioară de a exprima idei, sentimente, idealuri. Ascultătorul rămâne indiferent, rece la interpretarea unui cântăreț lipsit de sensibilitate și se

entuziasmează atunci când acesta reușește să-și transmită fluidul său afectiv. Același lucru este valabil și pentru dirijor, care cucerește și entuziasmează publicul. Stăpânind perfect partitura, pătrunzându-i sensul, el îi dă o nouă viață, dominând în același timp orchestra cu prestigiul și autoritatea sa.

La apariția interesului pentru muzică un rol determinant îl are în primul rând mediul familial. Așa de exemplu în familia lui George Enescu cântul era practicat cu pasiune și seriozitate. Străbunicul său, Enea Galin, fusese preot, dotat cu o voce splendidă, iar mama băiatului cânta minunat, acompaniindu-se cu chitara. La influența mediului familial și școlăresc se adaugă adesea și câte o întâmplare, cum a fost cazul lui G.Enescu, care la vârsta de numai trei ani întâlnește un taraf lăutăresc în împrejurimile Caracaliei, sat vecin cu Liveni, lăsându-i o impresie puternică. Interesul însă nu se consolidează decât prin muncă, prin perseverență. Așa se explică de ce Enescu la vârsta de 13 ani termină Conservatorul din Viena, sub îndrumarea profesorului Hellmsberger, la 16 ani apare în concert la Paris în calitate de compozitor cu “Poema română”, la 17 ani scrie “Sonata a II-a” pentru vioară și pian, iar la 18 ani scrie un “Octet” pentru 4 vioară, 2 viole și 2 violoncelle.

Lipsa de perseverență, cu toată înzestrarea duce la ratare sau la creații minore. În această privință este ilustrativ un caz descris de Revesz, care a urmărit evoluția unui copil de la 5 până la 13 ani. Astfel, la 7 ani dispunea de un auz absolut, reușind să descompună aproape fără greșală un acord, transpunea perfect acorduri polifonice în orice tonalitate, citea cu ușurință partiturile și transcria pe note, putea să cânte pe dinafară, după câteva repetări, o serie de sonate de Beethoven, fugile lui Bach, compoziții de Schuman. La 8 ani a compus o serenadă, la 11 ani a prezentat în public, cu mare succes, Concertul în mi bemol major al lui Beethoven etc. Cu toate acestea el nu a ajuns un veritabil talent muzical, ci, din cauza lipsei de perseverență, s-a pierdut.

Dintre toate aptitudinile, cele muzicale apar cel mai de timpuriu. Așa de exemplu Mozart și Haydn manifestau aptitudinile muzicale de la vârsta de 2-3 ani; Mozart compune un menuet la 5 ani, Enescu compune tot la 5 ani “Pământul românesc”, iar la 11 ani, se distinge printr-o bogată activitate de compozitor. Sunt însă și cazuri de mari compozitori ale căror aptitudini muzicale au apărut mai târziu, ca de exemplu Wagner, Beethoven, Cezar Franck etc., fapt care dovedește că niciodată nu e prea târziu pentru dezvoltarea aptitudinilor.

Nu trebuie uitat însă că marile talente muzicale nu sunt produsul exclusiv al înzestrării native, ci mai ales al unei munci încordate și perseverente. George Enescu obișnuia adesea să spună: “În muzică este nevoie de talent cam 30%, restul de 70% este muncă”, prin acel “30% talent” înțelegând înzestrarea nativă, care reprezintă un procent mult mai mic decât munca (70%), iar renumitul violonist ceh Jan Kubelik (1880-1940) afirma că “muncind 18 ore pe zi, timp de 20 de ani, poți ajunge celebru”, fapt ce trebuie interpretat în sensul că munca este izvorul cel mai profund al adevăratului talent muzical.

Bibliografie: Ștefan Zisulescu
“Aptitudini și talente”